

Martin KLEMENT – Pavol ZEMKO

**Kaplnka Božieho milosrdenstva v Martinskej
fakultnej nemocnici v Martine
1831 - 2001**

**KAPLNKA BOŽIEHO MILOSRDENSTVA V MARTINSKEJ FAKULTNEJ
NEMOCNICI V MARTINE. 1831 - 2001**

© PaedDr. PhDr. Mgr. Martin Klement, Ph.D. h. c., MBA, LL.M

© doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D. h. c., EMBA, LL.M., asoc. prof.

Recenzenti:

doc. ThDr. Peter Caban, PhD., FF KU Ružomberok

Prof. Ing. ThLic. Paweł Czarnecki, PhD, MBA, LL.M, MPH, Dr.h.c. mult., Warsaw
Management University

Návrh obálky: Martin Klement

Grafická úprava: Martin Klement

Všetky práva vyhradené. Žiadnu časť tejto publikácie nemožno reprodukovat',
kopirovať, uchovávať ani prenášať prostredníctvom elektronických, mechanických,
rozmnožovacích médií bez predchádzajúceho písomného súhlasu autora.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Prvé vydanie

Vydavateľ: Ivona Matúšová, Trnava, 2017

ISBN 978-80-89413-76-8

Obsah

Úvod	4
Založenie a otvorenie martinskej nemocnice.....	5
Vznik lekárskej fakulty v Martine.....	7
Pôsobenie sestier sv. Vincenta de Paul v Martine.....	9
Martinská nemocničná kaplnka.....	13
Duchovná správa pre nemocnicu	13
Z histórie nemocničnej kaplnky.....	15
Záver	19

Úvod

Ústrednou témou publikácie sú krátke dejiny nemocničnej kaplnky v Martine na pozadí vzniku dvoch dôležitých zdravotníckych inštitúcií – nemocnice a lekárskej fakulty v Martine. Konám tak i z toho dôvodu, že nemocničná kaplnka nebola určená len čisto pre pacientov, ale aj pre lekárov a ostatný zdravotnícky personál. Popritom som nemohol zabudnúť ani na Dcéry kresťanskej lásky – rehoľné sestry sv. Vincenta de Paul, ktoré v Martine vykonali kus práce v zdravotníctve, ale aj v iných oblastiach služby a lásky k blížnemu.

Táto publikácia je aktuálna práve v súčasnosti, keď sa budova bývalej kaplnky znovu navracia k svojmu pôvodnému účelu.

Založenie a otvorenie martinskej nemocnice

V 19. storočí si štyri vlny cholery v Turci vynútili zakladanie tzv. cholerových špitálov. Mesto Martin už roku 1831 malo takýto mestský špitál, ktorý však bol dočasný a ani nemohol v dostačujúcej miere plniť svoj vlastný cieľ. Preto bolo nevyhnutné vybudovanie stálej odbornej nemocnice.¹

Iniciátorom a osnovateľom početných návrhov na výstavbu stáleho posteľového zdravotníckeho zariadenie v meste bol župný lekár MUDr. Jakub Haas; tieto návrhy podával v roku 1866 na Uhorskú miestodržiteľskú radu v Budíne. Tá odpovedala listom z 28. novembra v podstate kladne. Vyslovila súhlas s postavením nemocnice v Martine, ako aj s vypísaním celokrajinskej zbierky. No odmietla požiadavku štátnej finančnej podpory. Na tomto základe schválil užší výbor župy 26. januára 1867 výstavbu župnej nemocnice v Martine.² Celokrajinská zbierka sa uskutočnila v rokoch 1868 – 1870. Ďalšie zdroje finančných prostriedkov na stavbu nemocnice sa hľadali v príležitostných zbierkach na zábavách a vo zvyšovaní obecných daní. Tak nakoniec vznikla zo získaných peňazí základina, ktorá v roku 1870 dosiahla 7 tisíc forintov.³ Po mnohých prekážkach zo strany ministerstva vnútra i župného úradu, hoci už roku 1884 bolo napevno zabezpečených 12 366 forintov na stavebné práce a 2 196 forintov na zakúpenie vnútorného zariadenia⁴, až 3. septembra 1886 konečne vypísalo vedenie župy konkurz na stavebné práce. Konkurz sa konal 15. novembra 1886. Zo štyroch stavebných firiem vyšla víťazne firma Huszák a Brest'anský zo Slovenského Pravna. 12. septembra 1888 bola stavba jednoposchodovej nemocničnej budovy dokončená a stavebná firma požiadala župný úrad a ministerstvo verejných prác a dopravy o kolaudáciu. Aj s ňou sa robili prieskumy. Ako expert bol určený inžinier Koloman

¹ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 12 - 13.

² JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 15 - 16.

³ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 17.

⁴ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 20.

Ruprecht, ktorý prišiel do Martina vykonať kolaudáciu až na opakovanú žiadosť župana 11. februára 1889.⁵

Brány novopostavenej župnej nemocnice v Turč. Sv. Martine sa konečne otvorili pacientom začiatkom apríla 1889. To komentovali mnohé noviny, najmä martinské, s nadšením. Národný hlásnik v 4. čísle 22. ročníka zo 6. apríla 1889 ohlásil túto novinu slovami: „Radi vítame tento stánok ... bárs by ho však ľudia čím menej potrebovali.“⁶

Táto nemocnica, ktorá bola založená len s jedným pavilónom s 35 posteľami, v rokoch 1929 – 1936 sa rozrástla na osem pavilónov a roku 1938 predstavovala po Bratislave a Košiciach tretiu najväčšiu nemocnicu na Slovensku s celkovým počtom 608 postelí a s 28 lekármi, 67 sestrami, 10 ošetrovateľmi a 71 administratívnymi a pomocnými zamestnancami.⁷ I napriek problémom v zdravotníctve dnes nemocnica poskytuje vysokokvalifikované odborné zdravotnícke služby pre obyvateľstvo na severe stredného Slovenska.

⁵ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 20.

⁶ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 20.

⁷ JUNAS J., *Z histórie lekárstva v Turci*, in *Kmetianum*, zv. VI., Osveta, Martin 1982, s. 247.

Vznik lekárskej fakulty v Martine

S históriou nemocnice v Martine je určite úzko spätý i vznik lekárskej fakulty (v r. 1969), nakoľko sa tým nemocnica stala i pracoviskom praktickej výučby pre budúcich zdravotníckych pracovníkov. Práve v roku 1999 si lekárska fakulta pripomenula 30. výročie svojej existencie. Pôvodne však vznikla ako detašované pracovisko Lekárskej fakulty UK v Bratislave.

Stalo sa tak kvôli chronickému nedostatku lekárov, osobitne výrazným na území stredného Slovenska. Dňa 29. augusta 1962 kolégium Ministerstva školstva a kultúry po prieskume nemocníc prijalo návrh dekana LF UK v Bratislave doc. MUDr. V. Zvaru, CSc., a súhlasilo so zriadením detašovaného pracoviska LF UK v Okresnom ústave národného zdravia v Martine.⁸

Rozhodovanie v prospech Martina bolo veľmi silne motivované zlou zdravotnou situáciou v Stredoslovenskom kraji.⁹ Rozhodujúce boli i nasledovné dva fakty: pomerne najväčšia posteľová kapacita martinskej nemocnice v Stredoslovenskom kraji (931 postelí); a najoptimálnejšie odborné podmienky, súvisiace so skúsenosťami z práce katedier Slovenského ústavu pre doškoľovanie lekárov v Martine.¹⁰ V zimnom semestri školského roku 1962/1963 začalo v Martine študovať 112 poslucháčov prevažne z LF UK v Bratislave.¹¹

Nová etapa vývoja budúcej fakulty sa datovala od roku 1966. Dňa 27. mája 1966 vedecká rada UK zriadila v Martine pobočku Lekárskej fakulty UK. Hneď po tomto rozhodnutí 1.

⁸ MÉZEŠ V., *História fakulty I. (1962-1989)*, in *História a súčasnosť Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského* (ďalej len JLF UK) v Martine, Osveta, Martin 1999, s. 8.

⁹ MÉZEŠ V., *História fakulty I. (1962-1989)*, in *História a súčasnosť Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského* (ďalej len JLF UK) v Martine, Osveta, Martin 1999, s. 8.

¹⁰ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 59.

¹¹ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 61.

októbra 1967 ustanovil povereník zdravotníctva Vladimír Zvara v OÚNZ v Martine fakultnú nemocnicu. V októbri 1966 sa rozbehla výučba študentov vo všetkých šiestich ročníkoch.¹²

Zlom vo vývoji martinského pracoviska znamenal rok 1969. Dňa 6. júna 1969 vláda SSR schválila nariadenie o zmenách v organizácii vysokých škôl na Slovensku, kde sa v paragrafe 1 uvádzalo: „Na UK v Bratislave sa zriaďuje ďalšia lekárska fakulta so sídlom v Martine.“¹³

Od školského roku 1991/1992 bola Lekárska fakulta UK v Martine schválením dekrétu Akademického senátu Univerzity Komenského (dňa 16. mája 1991) premenovaná na Jesseniovu lekársku fakultu Univerzity Komenského v Martine (JLF UK).¹⁴

Treba vyzdvihnúť, že Ústav ošetrovateľstva tejto fakulty v roku 1998 usporiadal pre Charitatívno-sociálne centrum Slovenskej katolíckej charity v Martine 10-dňový opatrovateľský kurz od 19. do 29. 1. Kurz bol zdarma a účastníci obdržali certifikát.¹⁵

Do budúcnosti je potrebné, aby z fakulty vychádzali zdravotníci s opravdivou úctou k človeku i ľudským hodnotám. Lebo naozaj „osobitnú zodpovednosť má zdravotnícky personál. Ich profesia im káže chrániť ľudský život slúžiť mu“¹⁶. Veľká je „ich zodpovednosť, ktorá má svoj najhlbší zdroj a najsilnejšiu oporu v nevyhnutnom vnútornom etickom rozmere lekárskej profesie, o čom svedčí starobylá, ale stále aktuálna Hippokratova prisaha, podľa ktorej je každý lekár povinný preukazovať najvyššiu úctu ľudskému životu a jeho posvätnosti“¹⁷

¹² Porov. MÉZEŠ V., *História fakulty I. (1962-1989)*, in *História a súčasnosť JLF UK v Martine*, Osveta, Martin 1999, s. 11.

¹³ MÉZEŠ V., *História fakulty I. (1962-1989)*, in *História a súčasnosť JLF UK v Martine*, Osveta, Martin 1999, s. 13.

¹⁴ JAVORKA K., *História fakulty II. a jej súčasnosť (1989-1999)*, in *História a súčasnosť JLF UK v Martine*, Osveta, Martin 1999, s. 22.

¹⁵ *Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine*, s. 236.

¹⁶ JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*, SSV, Trnava 1995, s. 158.

¹⁷ JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*, SSV, Trnava 1995, s. 159.

Pôsobenie sestier sv. Vincenta de Paul v Martine

„Hlavný cieľ, pre ktorý Boh povolal a zhromaždil dcéry kresťanskej lásky je: aby ctili nášho Pána Ježiša Krista ako prameň a vzor každej lásky, slúžiac mu telesne a duchovne v osobe chudobných...“ (Všeobecné pravidlá I.1) Sv. Vincent rozhodne chcel, aby jeho sestry mali: „za kláštor iba domy nemocných..., za celú najatú izbu, za kaplnku farský kostol, za kláštornú chodbu ulice mesta, za klauzúru poslušnosť, za kláštoriské mreže bázeň Božiu, za závoj svätú skromnosť...“ (Konštitúcie 1,9).¹⁸

Spoločnosť slúži v duchu svojej charizmy v zmysle hesla „Caritas Christi urget nos!“ (Láska Kristova nás pobáda).¹⁹ Túto svoju charizmu naplňali sestry i v Martine, kde pôsobili v nemocnici až do roku 1955, keď boli štátnou mocou násilne vyst'ahované.

Pred prvou svetovou vojnou v podmienkach malej nemocnice vykonávali ošetrovateľskú prácu aj v Martine rehoľné sestry. Už v roku 1912 ich bolo jedenásť. Cez prvú svetovú vojnu tu popri rehoľných sestrách vykonávalo ošetrovateľskú službu aj 14 dobrovoľných pracovníčok Červeného kríža. Po roku 1918 však zasa prevládli rehoľné sestry, ktoré okrem ženského oddelenia, otvoreného v roku 1936, pracovali ako ošetrovateľské kádre na všetkých oddeleniach. Mali vlastný pracovný poriadok a osobitný systém vzdelávania.²⁰ V roku 1931 pracovali sestry rádu sv. Vincenta jednak na internom, infekčnom a epidemiologickom oddelení ako aj na chirurgickom oddelení.²¹ Podľa dobových údajov v roku 1942

¹⁸ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 10 - 11.

¹⁹ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 13.

²⁰ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 76.

²¹ PÁSTOR, Z. *Z dejín zdravotníctva v Turci in Kmetianum*, zv. VII., Osveta, Martin 1984, s. 167.

v nemocnici pracovalo 70 rehoľných sestier²² a v roku 1949 ich bolo až 112²³.

Avšak prišiel pohnutý rok 1948 a 50. roky, v ktorých bola Cirkev vytláčaná zo všetkých oblastí kultúrneho i spoločenského života. Rad na zdravotníctvo kvôli problému personálneho nahradenia prišiel trochu neskôr. V martinskej nemocnici sa tak stalo v roku 1955.

Spis zo štátneho archívu prezrádza, že okresný cirkevný tajomník 28. júla 1954 poslal do Bratislavy desať mien vincentiek z nemocnice v Martine; tie, ktoré sú najreakčnejšie zamerané proti voľbám do národný výborov, že pracujú rafinovane, a za predstavenú majú pravdepodobne sestru Damiánu Magulovú... (Porov. *KNV Žilina*, zn. 01143/54 taj. SÚC kr. 7.)²⁴

O posledných týždňoch odvozu sestier z nemocnice sestra Miriam Filusová uvádza: „Prišiel nejaký telegram, že v noci odvezú jednu skupinu sestier. Malo to byť na oslabenie celej veľkej komunity. Keďže sme bývali na troch miestach, rýchlo sme sa presťahovali na jeden byt (tzv. Grosmanov), aby sme boli všetky pospolu. Posledný mesiac sme spávali teda provizórne, na zemi, na chodbách, na povale. Jeden lekár mi povedal: ‚Neviete si predstaviť, ako ich tá vaša jednota vyvádza z rovnováhy!‘ Napísali sme ešte aj spoločný list, že dobrovoľne neopustíme chorých, a keď pri tom použijú násilie, chceme odísť všetky naraz...

Posledný týždeň augusta 1955 bolo väčšie prepúšťanie pacientov a príliv civilného personálu. Na niektorých oddeleniach namiesto jednej sestry vincentky nastúpili tri civilné ošetrovatelky.

29. augusta večer okolo 23.00 hod. prišiel riaditeľ nemocnice spolu s ďalšími pánmi. Naposledy sa nás ešte snažili nahovoriť na vystúpenie z rehole, ako to vraj už urobili naše

²² JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 39.

²³ Porov. tamže, s. 48 - 49.

²⁴ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ľa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 66.

spolusestry v Trenčíne, v Levoči, a inde. Vedeli sme, že to nie je pravda. O našej službe sa síce vyjadrovali pochvalne, až na to, že sme pacientom nemali pripomínať smrť a sviatosti.

Keď už bolo isté, že uderla naša hodina, žiadali sme, aby prišiel kňaz a posilnil nás Eucharistiou. Lúčil sa slovami: „Ite missa est“ - „Idte, vaša misia je tu skončená“. Pokojne sme nastupovali do pripravených autobusov za asistencie polície a milície.“ – Vonku bola hmla. Autobusy so 150 sestrami sa pohli do neznáma. Ráno už vystupovali v Beluškých Slatinách do tzv. Poštárskeho domu. Začal sa nový úsek ich života.²⁵

V období uvoľnenia počas 60. rokov dcéry kresťanskej lásky vykonávali v Martine (kde sa v tomto krátkom období vrátili) najmä sociálnu službu chorým v domácnostiach, katechézu na školách, ako aj prípravu detí a dospelých k sviatostiam. Avšak, ako hovorí sestra Miriam Filusová, „diablovi nemohla byť ľahostajná naša činnosť. 20. mája 1972 zastal na našom dvore mikrobús so strážcami verejného poriadku. Štyri sestry nedobrovoľne opustili martinskú farnosť a dostali sa do Charitného domova v Močenku.“²⁶ Vo farskej kronike sa v zázname z roku 1972 píše: „Sestričky Vincentky, ktoré boli vyše dvoch rokov katechétkami na martinských školách, štátne úrady odviezli do charitných domovov, prípadne do ústavov sociálnej starostlivosti ako pracovníčky.“²⁷ Potom bývali v Martine už len tajné sestry vincentky v civile.

Zlom nastal po prevratnom roku 1989. Doc. MUDr. Květněvský spolu s riaditeľom nemocnice a hlavnou sestrou opätovne žiadali sestry vincentky aspoň o službu na internom oddelení. Bolo to tiež dojímavé, keď v máji 1990 komunita dvanástich sestier opäť nastúpila do tejto nemocnice, z

²⁵ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 66 - 67.

²⁶ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 208 - 209.

²⁷ *Historia domus 1928-1993*, farnosti sv. Martina v Martine, s. 82 - 83.

ktorej bolo v minulosti vyvezených naraz stopäťdesiat sestier sv. Vincenta.²⁸

Po piatich rokoch sa v meste Martine ukázala väčšia potreba konať sociálnu službu starým a nemocným ľuďom v ich bytoch. Sestry dali výpoveď aj z toho dôvodu, že bolo treba uvoľniť miesto v nemocnici pre mladé civilné zdravotné sestry, ktorým by hrozila nezamestnanosť.²⁹

²⁸ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 225.

²⁹ JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus*, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75), Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996, s. 225.

Martinská nemocničná kaplnka

Duchovná správa pre nemocnicu

Treba povedať, že nemocnica je akoby druhou farnosťou, v ktorej sú tiež veriaci, ktorí potrebujú kňaza. Okrem toho práve nemocnica môže byť miestom, kde si človek uvedomí svoju obmedzenosť a pomínutelnosť. A tu prichádza úloha, ale aj veľká zodpovednosť pre duchovných.

Od založenia nemocnice tu duchovnú službu pre pacientov vykonávali pravdepodobne kňazi z fary pri kostole sv. Martina. V septembri roku 1935 dostal od štátu poverenie profesor náboženstva na martinskom gymnáziu Jozef Slobodník, aby zaobstarával duchovnú správu v nemocnici.³⁰ Bol tu až do roku 1940, keď ho vystriedal Andrej Kliman, ktorý bol do Martina preložený z Handlovej a vykonával prácu profesora náboženstva na gymnáziu v Martine, ako aj duchovného v nemocnici.³¹ Na začiatku roku 1947 prichádza opäť k zmene duchovného v štátnej nemocnici. Profesor náboženstva Andrej Kliman, ktorý vykonával aj duchovnú správu v nemocnici, je preložený do Brezna na štátne gymnázium. Na uprázdnené miesto v nemocnici nastúpil 27. februára Dominik Jasenský, farár z Vyhyň.³² Dominik Jasenský bol kaplánom v nemocnici do apríla 1951.³³ V roku 1951 nastúpil na vykonávanie duchovnej správy v nemocnici kňaz Jozef Kočner. Bol tu do roku 1953, keď odišiel za správcu farnosti Partizánske 3-Šimonovany.³⁴

V ďalších rokoch bola duchovná správa nemocnice podľa všetkého zaobstarávaná kňazmi z fary pri kostole sv. Martina. V zázname farskej kroniky z roku 1973 sa píše: „Počas roku sme sa snažili, aby

³⁰ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 17.

³¹ *Schematismus slovenských katolíckych diecéz*, SSV, Trnava 1978, s. 193.

³² Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 47.

³³ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 80.

³⁴ *Schematismus slovenských katolíckych diecéz*, SSV, Trnava 1978, s. 193.

chorí, či v nemocnici, alebo v meste, mali možnosť prijať sviatosti týždenne,...³⁵ Takáto prax je dodržiavaná až do súčasnosti, s tým rozdielom, že sa každú nedeľu od roku 1990 v nemocnici slúžia bohoslužby pre chorých. Treba ešte dodať, že o pacientov evanjelickej cirkvi sa starajú duchovní z evanjelickej fary v Martine.

³⁵ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 87.

Z histórie nemocničnej kaplnky

Kaplnka v martinskej nemocnici bola otvorená 6. januára roku 1930. Zároveň bola vystrojená všetkými potrebnosťami a slávnostne požehnaná. Od Zjavenia Pána v tom roku sa v nej začala slúžiť sv. omša každý deň o 6.00 hod. a v nedeľu o 7.00 hod. Aj farár, aj kaplán dostal *facultatem binandi*.³⁶

V priestoroch kaplnky bola pred jej zriadením márnica pre nemocnicu. Keďže budova nebola pre kaplnku dosť priestranná, v roku 1933 sa pristúpilo k jej zväčšeniu. Stavebné práce sa vykonávali od 21. augusta do 14. decembra. Kaplnka bola vymaľovaná, znova zariadená a bola do nej opatrená aj krížová cesta. Vysviacka obnovej kaplnky bola 17. decembra.³⁷ Nová krížová cesta bola posvätená 11. marca 1934.³⁸

Ani tento posvätný priestor nenechali na pokoji výčiny zlodejov. Farská kronika v zázname z roku 1937 o tom píše: „29. 5. v nemocnici vyrabovali kaplnku, zločincov nepodarilo sa vypátrať.“³⁹

Po nástupe komunizmu k moci bola existencia takéhoto objektu v nemocnici pre vtedajších mocipánov nežiadúca. V budove niekdajšej kaplnky bolo v roku 1961 umiestnené pracovisko s kobaltovou bombou, ktoré využívalo onkologické oddelenie.⁴⁰

V roku 1990 (po Nežnej revolúcii roku 1989) sa od 11. marca začala slúžiť sv. omša v nemocnici v posluchárni nad kotolňou. Je to dosť veľký priestor, avšak nebol pre vykonávanie bohoslužieb vyhovujúci a dostatočne dôstojný. Pred sv. omšou tu

³⁶ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 5.

³⁷ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 12.

³⁸ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 15.

³⁹ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 21.

⁴⁰ JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988, s. 53 - 54.

bola príležitosť vyspovedať sa a počas sv. omše bola možnosť prijať sviatosť pomazania chorých.⁴¹

V roku 1999 sa sv. omše začali slúžiť v priestoroch psychiatrickej kliniky na základe súhlasu riaditeľa nemocnice s vykonávaním bohoslužieb pre pacientov Martinskej fakultnej nemocnice v spomenutých priestoroch podľa listu vedenia nemocnice farskému úradu.

Medzitým sa vynorila aj možnosť opätovného návratu bývalej nemocničnej kaplnky svojmu niekdajšiemu určeniu. Vo farskej kronike sa k tomu v zmienke z roku 1992 píše: „Už od roku 1990 sme začali vybavovať s riaditeľstvom nemocnice vrátenie kaplnky v nemocnici pôvodnému účelu. V kaplnke je prístroj kobaltová bomba. Samotný prístroj je zastaralý, čakajú, kedy vypovie poslušnosť. Dalo by sa to vybaviť tak, že prístroj sa zruší a kaplnka sa vráti, lenže zatvorili by aj onkologické oddelenie. V spolupráci s mestským úradom a školskou správou bola zrušená škôlka v susedstve nemocnice a priestory boli uvoľnené pre nový prístroj, ktorý by nahradil ten, čo je v kaplnke. Priestory škôlky boli odovzdané 1. 9. 1992 fakultnej nemocnici za týmto účelom. Momentálne je vyhotovený projekt, ale ekonomická situácia to brzdí. Zostáva iba vec sledovať a oživovať.“⁴²

Zasvätenie súčasnej kaplnky Božiemu milosrdenstvu navrhol dp. Peter Majda, kňaz pochádzajúci z martinskej farnosti.

Veci začali naberať spád v roku 1998, keď bola vypracovaná aj architektonická štúdia. 6. augusta 1999 bola podpísaná Zmluva o nájme nebytových priestorov NZ 004/1999 medzi MFN ako prenajímateľom v zastúpení Doc. MUDr. Mariána Benčata, CSc – riaditeľa nemocnice a Rímskokatolíckou cirkvou, Farnosťou sv. Martina ako nájomcom v zastúpení ThLic. Pavla Zemku – dekana.

Dňa 6. 10. 1999 odbor životného prostredia na Okresnom úrade v Martine vydal stavebné povolenie na stavbu „Stavebné

⁴¹ Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 148.

⁴² Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine, s. 173.

úpravy Kaplnky Božieho milosrdenstva v areáli Martinskej fakultnej nemocnice“.⁴³

Objekt budúcej kaplnky je stávajúca budova navrhnutá pravdepodobne architektom Blažejom Bulloom a realizovaná na prelome 19. a 20. storočia, resp. začiatkom 20. storočia ako integrálna súčasť areálu rozširujúcej sa nemocnice. Nakoľko bol posledných dvadsiatich rokoch využívaný, je v dobrom technickom stave, hoci niektoré časti stavby si vyžadujú úpravu. V súčasnej dobe už svojej poslednej funkcii (kobaltová bomba) neslúži, tá bola riešená, resp. rieši sa na inom mieste areálu MFN v zmysle súčasných technických požiadaviek. Z tohto dôvodu sú navrhnuté prestavby (resp. úpravy) riešenej stavby na kaplnku, ktorá bude slúžiť na duchovné potreby hlavne pacientom a ich návštefám.⁴⁴

Poloha kaplnky – situovanie v nemocničnom areáli si vyžaduje špecifický prístup. Väčšinu návštevníkov budú tvoriť pacienti s rôznym zdravotným postihnutím, a s prípadným rôznym vierovyznaním. Z tohto pohľadu sa stáva kaplnka pre návštevníkov (veriacich, či neveriacich) miestom, ktoré je obsiahnuté v pomenovaní kaplnky – miestom Božieho milosrdenstva. Miestom mnohokrát jedinej nádeje, či zmierenia.⁴⁵

Prezentácii myšlienke pokory, zmierenia, prosby, milosrdenstva je podriadená celá koncepcia i znakovosť stavby. Objekt je ponechaný z hľadiska exteriéru v súčasnom stave (našťastie všetky zásahy do pôvodnej stavby boli kultivované – bezbariérový vstup), nosný znak – kríž symbolizuje kaplnku ako bohostánok. Interiérový priestor je jednoduťový so symetrickým osovým nástupom. Ideová i priestorová gradácia od vstupu s krížom končí vysokým reliéfom Krista. Neosobný, abstraktný názov kaplnky je voľne pretransformovaný na plastiku nositeľa i darcu Božieho

⁴³ *Rozhodnutie o stavebnom povolení č. ŽP-G-1999/02713-SP-Hz*, vydané OÚ v Martine 6. 10. 1999.

⁴⁴ *Kaplnka Božieho milosrdenstva MFN Martin, architektonická štúdia*, marec 1998, s. 4 - 5.

⁴⁵ *Kaplnka Božieho milosrdenstva MFN Martin, architektonická štúdia*, marec 1998, s. 5.

milosrdenstva. Celý interiér, vrátane prvkov a ďalšieho dotvorenia, je podriadený motívu plastiky Krista na prilahlej stene. Poloha plastiky je odsadená voľne od podlahy a steny. Tvarové spracovanie detailu, iluzívne stále nasvietenie vedie k transcendentálnemu pokojnému celkovému obrazu.⁴⁶

⁴⁶ *Kaplnka Božieho milosrdenstva MFN Martin, architektonická štúdia*, marec 1998, s. 5.

Záver

Dúfam, že kaplnka v nemocnici bude i naďalej slúžiť svojmu účelu a že v nej nájdú pokoj duše a milosrdenstvo Božie všetci prichádzajúci. Pre mnohých zostávajú záhady života a smrti, viny a utrpenia nevyriešené, takže ľudia neraz upadajú do zúfalstva. Práve vtedy môže pomôcť aj úloha kaplnky v nemocnici, kde je možné načerpať nádej v utrpení a chorobe. Lebo jedine Boh môže dať na otázky zmyslu ľudského trápenia „vyčerpávajúcu a celkom spoľahlivú odpoveď“, On, čo pobáda človeka k hlbšiemu uvažovaniu a pokornejšiemu hľadaniu“ (*GES 21*).

Treba ešte dodať, že aj cez túto kaplnku sa prejavuje starostlivosť kňazov o chorých. „Kajúcim alebo chorým veriacim preukazujú (kňazi) zas vrcholnú službu zmierenia a úľavy, a predkladajú Bohu Otcu potreby a modlitby veriacich /porov. *Hebr 5,1-4*/. V medziach svojej moci majú podiel na poslaní Krista ako hlavy a pastiera, zhromažďujú rodinu Božiu ako svorne zmýšľajúce bratstvo a skrz Krista ju privádzajú v Duchu k Bohu Otcu“ (*LG 28*).

Použitá literatúra

Historia domus 1928-1993, farnosti sv. Martina v Martine.

JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*, SSV, Trnava 1995.

JAVORKA K., *História fakulty II. a jej súčasnosť (1989-1999)*, in *História a súčasnosť JLF UK v Martine*, Osveta, Martin 1999.

JUDÁK V., DANKOVÁ S., *Exodus, „Oslavujeme Ťa, Bože...“ (Žalm 75)*, Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1996.

JUNAS J., *Sto rokov martinskej nemocnice*, Osveta, Martin 1988.

JUNAS J., *Z histórie lekárstva v Turci*, in *Kmetianum*, zv. VI., Osveta, Martin 1982.

Kaplnka Božieho milosrdenstva MFN Martin, architektonická štúdia, marec 1998.

MÉZEŠ V., *História fakulty I. (1962-1989)*, in *História a súčasnosť Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského (ďalej len JLF UK) v Martine*, Osveta, Martin 1999.

PÁSTOR, Z. *Z dejín zdravotníctva v Turci* in *Kmetianum*, zv. VII., Osveta, Martin 1984.

Rozhodnutie o stavebnom povolení č. ŽP-G-1999/02713-SP-Hz, vydané OÚ v Martine 6. 10. 1999.

Schematizmus slovenských katolíckych diecéz, SSV, Trnava 1978.

**KAPLNKA BOŽIEHO MILOSRDENSTVA V MARTINSKEJ FAKULTNEJ
NEMOCNICI V MARTINE. 1831 - 2001**

© PaedDr. PhDr. Mgr. Martin Klement, Ph.D. h. c., MBA, LL.M
Prešovská univerzita v Prešove. Gréckokatolícka teologická fakulta – doktorand

© doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D. h. c., EMBA, LL.M., asoc. prof.
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety n. o.,
- detašované pracovisko bl. Ladislava Batthyány Strattmanna, Dunajská Streda

Vydavateľ: Ivona Matúšová, Trnava, 2017
ISBN 978-80-89413-76-8